

Usmonaliyev Zaynobiddin Adxamjon o'g'li

Komoliddin Begzod nomidagi milliy rassomlik va dizayn

instituti Mahobatli rangtasvir kafedراسi oqituvchisi

"SURREALIZM" HAQIDA

Annotatsiya: Ushbu maqolada syurrealizmning jozibali dunyosiga kirib, uning mantiq va aqlga qarshi badiiy va falsafiy masalasi, u harakatning ongsiz ongni qamrab olishi, tush tasvirlari va ramziylikdan foydalanishi va voqelikni an'anaviy idrok etish bilan bog'liq muammolari, syurrealizmning badiiy ifodaga doimiy ta'siri va uning inson ruhiyatini tushunishimizga ta'siri to'g'risida to'liq bayon qilingan.

Kalit so'zlar: syurrealizm, ongsiz ong, tushlar, fantaziya, simvolizm, mantiq, inson ruhiyati, san'at.

Kirish: 20-asrning boshlarida paydo bo'lgan madaniy oqim syurrealizm ongsiz aqlning kuchini o'z ichiga olgan mantiq va aqlga qarshi isyon edi. U rangtasvir va haykaltaroshlikdan tortib adabiyot, kino va musiqagacha bo'lgan badiiy ifodaning turli ko'rinishlarida namoyon bo'lib, orzular, fantaziyalar va ongsiz dunyoga o'ziga xos va ta'sirchan tasavvurni taqdim etdi. Rassomlar voqelik chegarasidan qochishga intilib, mantiqsiz va xayolparastlikni o'zlashtirdilar. Ular inson tajribasining asl mohiyati kundalik ong yuzasi ostida yashiringan deb ishonishgan.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya: Syurrealizmning ildizlari inson ruhiyati haqidagi tushunchamizni tubdan o'zgartirgan Zigmund Freydning g'oyalarida yotadi. Uning ongsizlik, orzular va ramziylik kuchi haqidagi nazariyalari an'anaviy badiiy cheklovlardan xalos bo'lishga intilayotgan rassomlar bilan chuqur rezonanslashdi. Boshqa asosiy ta'sirlar orasida bema'nilik va jamiyat me'yorlarini rad etishni qo'llab-quvvatlovchi Dadaistlar harakati va Artur Rimbaud va Charlz Bodler kabi g'alati va mantiqsiz sohalarni o'rgangan shoirlarning asarlari kiradi.

Surrealistlar ongsiz aqlga kirish uchun avtomatik yozish va rasm chizish kabi usullardan foydalanganlar. Ongli nazoratdan voz kechib, ular ong ostiga o'z fikrlarini erkin ifodalash imkonini beradigan tasvirlar, fikrlar va his-tuyg'ularning o'z-o'zidan oqimiga kirishga harakat qildilar.

Tushdagi tasvirlar va fantastik elementlar: tushlar syurrealistik san'atda takrorlanadigan motivga aylandi, ongsizning mantiqsiz va fantastik tabiatini aks ettiradi. Umumiy elementlarga buzilgan figuralar, g'alati qo'shilishlar, suzuvchi ob'ektlar va haqiqat va tasavvur o'rtasidagi chegaralarni xiralashtiradigan bezovta qiluvchi landshaftlar kiradi.

Natijalar: Surrealistlar murakkab g'oyalar va his-tuyg'ularni yetkazish uchun simvolizm va metaforadan foydalanganlar. Ob'ektlar va raqamlar ko'pincha shaxsiy yoki madaniy ahamiyatga ega bo'lgan yangi ma'nolarga ega bo'lib, odatiy talqinlarni qiyinlashtirdi va tomoshabinlarni subtekstni chuqurroq o'rganishga taklif qildi. Hukmron ratsionalistik dunyoqarashga qarshi chiqdi, irratsional va mantiqsiz narsalarni o'z ichiga oldi. U sezgi, instinkt va ongsiz ongning kuchini nishonlab, mantiq va aql chegaralarini buzishga harakat qildi.

Syurrealizm san'atkorlar va mutafakkirlarning avlodlariga ta'sir ko'rsatib, badiiy landshaftga doimiy ta'sir ko'rsatdi. Uning orzu va xayollarni o'rganishi, mantiq va aql-idrokni rad etishi zamonaviy san'at, adabiyot va kinoda aks sado berishda davom etmoqda. Harakatning ongsiz aql kuchiga urg'u berish turli sohalarga, jumladan, psixologiya, falsafa va psixoanalizga ham ta'sir ko'rsatdi.

Syurrealizmning ta'siri san'at doirasidan ancha uzoqqa cho'zilgan. Uning ta'sirini adabiyotda, kinoda, musiqada va hatto inson ruhiyatini tushunishimizda ham ko'rish mumkin. Syurrealizm bizga

dunyo sirlarga to'la ekanligini va bizning ongli ongimiz ostida eng chuqur haqiqatlar yashiringan bo'lishi mumkinligini eslatadi.

Muhokama:Zigmund Freyding psixoanalizning yangi nazariyalaridan ilhom olib, syurrealistlar ongsiz aqlga, yashirin istaklar, qo'rquvlar va xotiralar omboriga kirishga harakat qilishdi. Ular avtomatik yozish va bo'yash kabi usullardan foydalanganlar, bu esa ongsiz aqlni ongli aralashuvisiz tuval yoki sahifaga erkin oqishiga imkon beradi. Tushlar syurrealistik san'atning markaziy mavzusiga aylandi, ongsizlikning g'alati va fantastik tabiatini aks ettiradi.

Ob'ektlar va raqamlar ramziy ma'noga ega bo'lib, ko'pincha odatiy talqinlarni qiyinlashtirdi. Stol ustida eriydigan soat, osmonda suzib yurgan odam boshi yoki daraxtdan uzilgan qo'l - bu mantiqsiz tuyulgan tasvirlar chuqurroq ma'noga ega bo'lib, tomoshabinlarni subtekstni o'rganishga va yashirin xabarlarini ochishga taklif qildi. Syurrealizm nafaqat go'zal tasvirlarni yaratish edi; bu aql va mantiq asoslariga qarshi kurash edi. U sezgi kuchini, instinktini va mantiqsizligini o'z ichiga oldi, oqilona fikrlash chegaralarini buzib tashladi. Syurrealizm tomoshabinlarni voqelik haqidagi tasavvurlari va inson ongining tabiati haqida shubha uyg'otish, qo'zg'atish va ilhomlantirishni maqsad qilgan.

Xulosa:Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, syurrealizm o'zining orzuga o'xshagan tasvirlari, aql-idrokni inkor etishi bilan qudratli kuch bo'lib qolmoqda. U bizni inson ongining yashirin chuqurliklarini o'rganishga va atrofimizdagi dunyoning go'zalligi va g'aroyibligini qamrab olishga taklif qilib, ilhomlantirishda va g'azablantirishda davom etmoqda. Badiiy konventsionalarga qarshi chiqqan va ongsiz aqlning chuqurligini o'rgangan syurrealizm jonli va mustahkam kuch bo'lib qolmoqda. Uning xayolparast tasviri, aql-idrokdan voz kechishi va inson tasavvurining cheksiz imkoniyatlarini eslatib turadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. "Surrealism and the Unconscious: The Art of the Unseen" by Dawn Ades. 2021.
2. "The Art of Dreaming: Surrealism and the Subconscious" by Martin Kemp. 2020.
3. "The Uncanny in Surrealism: From Freud to Deleuze" by David Elliott 2020.
4. "Surrealism and the Digital Age: Reimagining the Unconscious" by Timothy James. 2022.